

INTELLECTUELE RECHTEN VAN WERKNEMERS

INTELLECTUELE RECHTEN VAN WERKNEMERS

Ilse VAN PUYVELDE

intersentia

Antwerpen – Cambridge

Intellectuele rechten van werknemers
Ilse Van Puyvelde

© 2012 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Omslagbeeld: © Sebastian Meckelmann

ISBN 978-94-000-0270-8
D/2012/7849/6
NUR 825

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

TEN GELEIDE

Dit boek is de geactualiseerde en licht herwerkte versie van de studie die op 8 december 2010 werd gepresenteerd in het auditorium van de LBC-NVK in Antwerpen.

Daar werden toen de resultaten voorgesteld van het onderzoek dat op vraag van de LBC-NVK door de Universiteit Antwerpen werd verricht naar een aangepast kader om de overdracht van intellectuele rechten van werknemers naar werkgevers te regelen.¹

De aanleiding voor dit onderzoek was de vaststelling dat de positie van werknemers die creatieve prestaties leveren, wordt gekenmerkt door grote onduidelijkheid. Zij situeert zich immers op het raakvlak van twee doorgaans los van elkaar evoluerende rechtstakken, namelijk enerzijds het intellectueel eigendomsrecht en anderzijds het arbeidsrecht. Het door ons gevoerde onderzoek beoogde hierin meer duidelijkheid te verschaffen, door na te gaan welke rechten werknemers kunnen laten gelden op of op grond van hun creaties. Daarnaast wilde het een denkpiste aanreiken om via sociaal overleg te komen tot een aangepaste regeling van de overdracht van intellectuele rechten in het kader van de dienstbetrekking.

Of en in hoeverre dit onderzoek de beoogde doelstellingen heeft bereikt, laten wij wijselijk in het midden. De door ons gepresenteerde resultaten laten immers nog tal van vragen onbeantwoord, zodat ook dit boek vooral een aanzet wil zijn tot verdere reflectie en onderzoek over dit onderwerp waarvan de actualiteitswaarde moeilijk kan worden overschat.

De ontwikkelingen op wetgevend en jurisprudentieel vlak werden opgevolgd en verwerkt tot 31 mei 2011.

Uiteraard kon dit onderzoek enkel worden verricht dankzij de opdracht van de LBC-NVK, waarvoor ik zowel de organisatie zelf als de medewerkers op wiens bereidwillige medewerking ik steeds kon rekenen, oprecht wil bedanken. Op

¹ Het onderzoek werd begeleid door een opvolgingscommissie waarvan ik volgende leden wil bedanken voor hun gewaardeerde inbreng: Jan DE PAEPE, Jonas DERYCKERE, Marie-Christine JANSSENS, Kathleen MAES, Frank SPIESSENS, Peter TIERENS, Anne-Lize VANCRAENEM, Thierry WARGEE, Frans WAUTERS en Marc WEYNS.

wetenschappelijk vlak zorgden prof. dr. Anne VAN REGENMORTEL en prof. dr. Marc RIGAUX zoals gewoonlijk voor een accurate begeleiding en – vooral – onmisbare steun. Ook een woord van dank aan Els PEETERS, die het manuscript met de haar kenmerkende accuraatheid persklaar heeft gemaakt. Ten slotte dank aan Joris voor BOON, het nazicht en al de rest.

Ilse VAN PUYVELDE

INHOUD

<i>Ten geleide</i>	v
Hoofdstuk I.	
Probleemstelling	1
Hoofdstuk II.	
Niet-beschermde creaties	11
Afdeling 1. Begripsomschrijving	11
Afdeling 2. Eigendom.	15
2.1. ‘Vruchten van de arbeid’-principe	15
2.2. Creaties ‘in de uitoefening van’ de functie	16
2.3. Creaties ‘ter gelegenheid van’ de uitoefening van de functie	17
Afdeling 3. Bescherming	18
3.1. Geheimhoudingsplicht van de werknemer – Bekendmaking of gebruik door de werknemer.	18
3.1.1. Inleiding	18
3.1.2. Artikel 17, 3 ^o Arbeidsovereenkomstenwet	20
3.1.2.1. Toepassingsgebied	20
3.1.2.2. Geheim karakter.	23
3.1.2.3. Bekendmaking	24
3.1.2.4. Gevolgen	27
3.1.2.5. Sancties.	28
3.1.3. Artikel 1134, derde lid Burgerlijk Wetboek.	30
3.1.4. Artikel 309 Strafwetboek	33
3.2. Geldigheid van (afwijkende) geheimhoudingsbedingen	34
Hoofdstuk III.	
Beschermde creaties – De onderscheiden regelingen	39
Afdeling 1. Kwekersrecht.	39
1.1. Inhoudelijke eisen	39
1.2. Vindingen door een werknemer	40
Afdeling 2. Tekeningen en modellen.	41
2.1. Inhoudelijke eisen	41
2.2. Tekeningen en modellen ontworpen door werknemers	43

2.2.1. Werkgever wordt als ontwerper beschouwd	43
2.2.2. Cumul met de Auteurswet 1994	44
Afdeling 3. Auteursrechtelijk beschermde werken	46
3.1. Inhoudelijke eisen	46
3.1.1. Enkel bescherming van concrete vormen	46
3.1.2. Origineel	48
3.2. Beschermde voorwerpen	49
3.3. Auteur	51
3.3.1. Maker-werknemer	51
3.3.2. Samenwerking tussen verschillende auteurs	52
3.3.3. Anonieme werken	54
3.4. Auteursrechtelijke prerogatieven	54
3.4.1. Vermogensrechten en morele rechten	54
3.4.2. Overdracht van vermogensrechten	56
3.4.2.1. Algemeen	56
3.4.2.2. Werken tot stand gebracht ter uitvoering van een arbeidsovereenkomst of statuut	57
3.4.3. Overdracht van morele rechten	69
3.5. Naburige rechten	70
Afdeling 4. Computerprogramma's	71
4.1. Inhoudelijke eisen	72
4.2. Bescherming	74
4.3. Computerprogramma's gemaakt door werknemers	75
Afdeling 5. Topografieën van halfgeleiderproducten (chips)	77
5.1. Inhoudelijke eisen	78
5.2. Chips gemaakt door werknemers	78
Afdeling 6. Databanken en websites	79
6.1. Inhoudelijke eisen	79
6.1.1. <i>Sui generis</i> -recht	79
6.1.2. Auteursrechtelijke bescherming	80
6.2. Databanken gecreëerd door werknemers	81
6.2.1. <i>Sui generis</i> -recht	81
6.2.2. Auteursrechtelijke bescherming	81
 Hoofdstuk IV.	
Octrooieerbare uitvindingen gedaan in dienstverband	83
 Afdeling 1. Inhoudelijke eisen	84
Afdeling 2. Octrooieerbare uitvindingen gedaan door werknemers	89
2.1. Geen overeenkomst tussen werkgever en werknemer	89
2.1.1. Dienstuivindingen	89
2.1.2. Afhankelijke uitvindingen	92

2.1.3.	Meerdere uitvinders	96
2.1.4.	Vrije uitvindingen	97
2.2.	Uitvindingen aan Vlaamse universiteiten en hogescholen	98
2.3.	Bedingen van overdracht van rechten op uitvindingen	100
2.3.1.	Inleiding	100
2.3.2.	Bepaalbaarheid van het voorwerp	102
2.3.3.	Rechtsbronnen	102
2.3.4.	Vrijheid van arbeid	104
2.3.4.1.	Rechtspraak en rechtsleer	104
2.3.4.2.	Alternatieve benadering – Exclusiviteitsbedingen en het belang van artikel 6 Arbeidsovereen- komstenwet	106
2.3.5.	Gekwalificeerde benadeling	110
2.3.5.1.	Begrip en voorwaarden	111
2.3.5.2.	Beoordeling	115
2.3.6.	Onrechtstreekse controle via interpretatie van het beding	117
2.4.	Recht op vergoeding voor de overdracht van vermogensrechten op uitvindingen of creaties in dienstverband	120
2.4.1.	Principes	120
2.4.2.	Nuancering: vermogensverschuiving zonder oorzaak	122
2.4.3.	Een blik over de grenzen: situatie in Frankrijk	124
2.4.4.	Internationale normen: UVRM en IVESCR	129
Afdeling 3.	Initiatieven voor een wettelijke regeling	133
3.1.	Wetsvoorstellen en NAR	133
3.1.1.	Wetsvoorstel DE CLERCQ	134
3.1.2.	Wetsvoorstel HATRY/HERMAN-MICHELSENS	137
3.1.3.	De Nationale Arbeidsraad	138
3.1.4.	Wetsvoorstel BLANPAIN/PEETERS	138
3.1.5.	Wetsvoorstel DE CLIPPELE	140
3.2.	De eerder in de rechtsleer geformuleerde voorstellen voor een regeling <i>de lege ferenda</i>	140
3.2.1.	Krachtlijnen van het voorstel JANSSENS	140
3.2.1.1.	Tweedeling	141
3.2.1.2.	Dwingend recht in het voordeel van de werknemer	142
3.2.1.3.	Oprichting van een verzoeningscommissie	142
3.2.2.	Krachtlijnen van het voorstel TIERENS	143
3.2.2.1.	Dienstcreaties	144
3.2.2.2.	Gemengde creaties	144

Hoofdstuk V.

Proeve van een model van collectieve arbeidsovereenkomst i.v.m.

het recht op vergoeding voor creaties in dienstverband 145

Afdeling 1. Verantwoording 145

Afdeling 2. Model van collectieve arbeidsovereenkomst 148

2.1. Toepassingsgebied en definities 149

2.2. Beginselen 150

2.3. Mededelingsplicht 153

2.4. Sociaal overleg 153

2.5. Voorlichting van het personeel 154

2.6. Commissie Waardering Dienstcreaties 155

2.7. Bescherming 156

2.8. Beperkingen aan de contractvrijheid 157

2.9. Datum van inwerkingtreding, duur, herziening, opzegging 158

Slotbedenkingen 159

Beknopte bibliografie 163

Trefwoordenregister 167